

ETHIAS
PENSION CORNER

Beste lezer

Een gemengde loopbaan bij de overheid zal voortaan leiden tot een gemengd pensioen: een werknemerspensioen voor de contractuele jaren en een overheidspensioen voor de statutaire jaren. Dat is een van de punten uit het voorontwerp van wet op voorstel van minister van Pensioenen Daniel Bacquellaine dat de Ministerraad goedkeurde.

Het voorstel bepaalt ook dat er verder werk wordt gemaakt van een tweedepijlerpensioen voor contractuele ambtenaren: een aanvullend pensioen dat via kapitalisatie wordt opgebouwd. Heel wat contractanten bij lokale overheden – vooral in Vlaanderen – genieten al meerdere jaren zo'n bijkomend pensioen. Het systeem waarbij de meeste lokale besturen zijn aangesloten is dat van de DIBISS (vroegere RSZPPO)/VVSG. De sociale partners kozen ervoor om het beheer toe te vertrouwen aan een pensioenverzekeraar. De tijdelijke handelsvennootschap Belfius Insurance – Ethias Lokale Contractanten kreeg de opdracht toegewezen en telt momenteel 609 aangesloten besturen (waarvan 29 Waalse en 2 Brusselse) of 55.000 contractanten. Een andere maatregel is de vermindering van de individuele responsabiliseringsfactuur binnen het gesolidariseerd Pensioenfonds van de provinciale en lokale overheden met de kost, gemaakt door een bestuur voor de financiering van het aanvullend pensioen van haar contractuele personeelsleden. Deze moet de provinciale en lokale overheden zonder aanvullend pensioensysteem aansporen om dit alsnog te organiseren.

Heel wat pensioenmaterie dus die de komende maanden in wetten moet worden omgezet. Via onze [Ethias Pension Corner](#) houden we u op de hoogte!

Veel aangenot

Jean-Michel Bourdoux
Directeur Leven Collectiviteiten

GESOLIDARISEERD PENSIOENFONDS DIBISS

Basispensioenbijdragevoet 2018 bekend

Het bijdragepercentage dat lokale besturen en politiezones die aangesloten zijn bij het Gesolidariseerd pensioenfonds van de provinciale en plaatselijke besturen moeten betalen voor 2018 bedraagt 41,5%. De basisbijdragevoet blijft daarmee op hetzelfde niveau als in 2016 en 2017. Al ligt de werkelijk te betalen bijdragevoet voor de ex-pool 1-besturen in 2016 op 40% door inzet van de reserves uit het Reservefonds.

Dat de bijdragevoet voor 2018 al kan worden vastgelegd vloeit voort uit het nieuwe financieringssysteem van de wet van 24 oktober 2011. Die wet heeft de financiering van de pensioenen van de vastbenoemde personeelsleden van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten en van de lokale politiezones hervormd. Sinds 2012 vallen quasi alle besturen binnen het 'Gesolidariseerd pensioenfonds van de provinciale en plaatselijke besturen'.

1

De besturen die bij het fonds zijn aangesloten moeten jaarlijks een basisbijdrage betalen om de pensioenlasten die door het fonds worden gedragen te financieren. De bijdrage belooft een percentage van het loon van hun statutaire personeelsleden dat in aanmerking wordt genomen voor de berekening van het pensioen in de openbare sector. Tot en met 2015 verschilde de basispensioenbijdragevoet naargelang de pensioenpool waarbij het bestuur vóór 1 januari 2012 aangesloten was (pool 1, 2, 3 of 4 of het pensioenfonds van de geïntegreerde politie). Sinds 2016 zijn alle besturen een uniforme wettelijke basisbijdrage van 41,5% verschuldigd. Dit is echter niet voor alle besturen de effectieve bijdrage die moet worden betaald. De DIBISS kan immers de reserves uit het Reservefonds van pool 1 (enkel voor de besturen van ex-pool 1) en het Amortisatiefonds gebruiken om de bijdragevoeten te verminderen.

Het nieuwe systeem laat toe de verschuldigde bijdragevoeten voor de komende 3 jaren te bepalen. Voor 2018 is dat in beginsel dus 41,5%.

Het KB van 13 maart 2016 treedt in werking op 31 maart, 10 dagen na publicatie in het Belgisch Staatsblad.

Bron

Koninklijk besluit van 13 maart 2016 tot uitvoering van artikel 16, eerste lid, 1), van de wet van 24 oktober 2011 tot vrijwaring van een duurzame financiering van de pensioenen van de vastbenoemde personeelsleden van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten en van de lokale politiezones, tot wijziging van de wet van 6 mei 2002 tot oprichting van het fonds voor de pensioenen van de geïntegreerde politie en houdende bijzondere bepalingen inzake sociale zekerheid en houdende diverse wijzigingsbepalingen voor het jaar 2018, BS 21 maart 2016.

Zie ook

Koninklijk besluit van 19 december 2014 tot uitvoering van de artikelen 16, eerste lid en 22, § 3, van de wet van 24 oktober 2011 tot vrijwaring van een duurzame financiering van de pensioenen van de vastbenoemde personeelsleden van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten en van de lokale politiezones, tot wijziging van de wet van 6 mei 2002 tot oprichting van het fonds voor de pensioenen van de geïntegreerde politie en houdende bijzondere bepalingen inzake sociale zekerheid en houdende diverse wijzigingsbepalingen voor de jaren 2015, 2016 en 2017, BS 13 januari 2015.

CUMUL RUSTPENSIOEN - BEROEPSINKOMSTEN OVERHEID

Gunstige regeling voor tweede keer onder vuur bij Grondwettelijk Hof

Het Grondwettelijk Hof heeft zich opnieuw vernietigend opgesteld ten aanzien van de gunstige cumulregeling ambtshalve rustpensioen – beroepsinkomsten in de publieke sector. De bepalingen uit de Programmawet van 28 juni 2013 werden eind december 2015 dan wel geherformuleerd, de nieuwe versie is inhoudelijk identiek aan de bepaling die in 2014 werd vernietigd door het Hof. Het Hof kan dan ook niet anders dan de toepassing van de nieuwe regeling (art. 7 en 8 van de wet van 18 december 2015) te schorsen.

Cumul overheidspensioen – beroepsinkomsten

Op basis van artikel 80 van de Programmawet van 28 juni 2013 kunnen ambtenaren die voor hun 65ste op rust werden gesteld en die geen loopbaan van

minstens 45 kalenderjaren tellen, hun rustpensioen cumuleren met beroepsinkomsten die 7.570 of 6.056,01 euro niet overschrijden. Die plafonds gelden tot ze de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt. Na hun 65ste kan hun rustpensioen onbeperkt worden gecumuleerd met beroepsinkomsten.

Soepeler regeling

De wetgever heeft voor 3 categorieën van gerechtigden een gunstigere regeling ontworpen met hogere plafonds. Oorspronkelijk was die gunstige regeling van toepassing voor ambtenaren die 'om een andere reden dan lichamelijke ongeschiktheid' voor hun 65ste ambtshalve op rust werden gesteld.

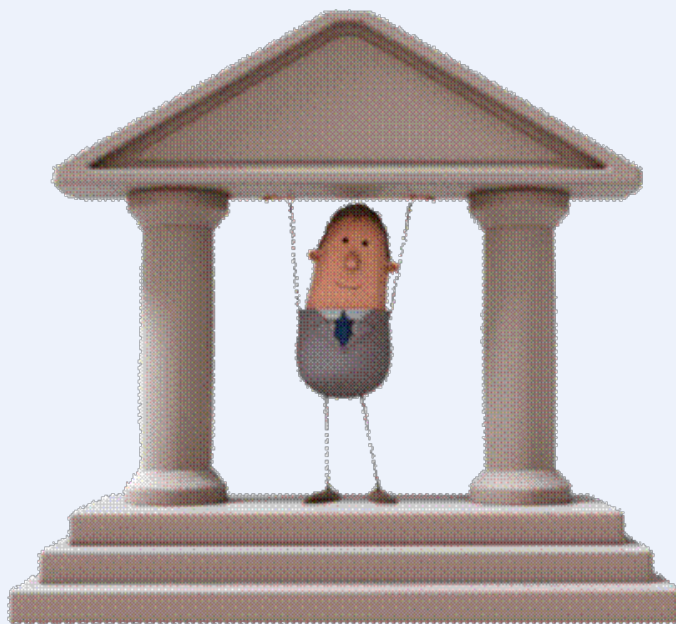
Die situatie werd echter aangekaart bij het Grondwettelijk Hof door een aantal gewezen militairen die omwille van een lichamelijke ongeschiktheid ambtshalve op pensioen werden gesteld. Zij vielen immers buiten het toepassingsgebied van de gunstige regeling. Een onverantwoord verschil, oordeelde het Hof destijds. Beide categorieën van personen die vóór de leeftijd van 65 jaar ambtshalve op rust worden gesteld, bevinden zich in een soortgelijke situatie in zoverre zij, om een reden die onafhankelijk is van hun wil, op rust worden gesteld op een leeftijd waarop de andere ambtenaren nog kunnen werken en nog de inkomsten van hun arbeid kunnen genieten. Bovendien heeft de uitsluiting onevenredige gevolgen aangezien die categorie van personen per definitie geen volledig pensioen geniet en dus het risico loopt zich in een kwetsbare situatie te bevinden. De zinsnede 'om een andere reden dan lichamelijke ongeschiktheid' werd daarom vernietigd.

Door dit arrest konden de ambtenaren die vóór hun 65ste ambtshalve werden gepensioneerd wegens lichamelijke ongeschiktheid hun pensioen voortaan ook cumuleren met beroepsinkomsten binnen de meer voordelige cumulgrenzen. Deze uitzonderingsregeling kreeg hierdoor dus een veel ruimer toepassingsgebied dan tevoren.

Leeftijdsgrens

Met de wet van 18 december 2015 wilde de wetgever de situatie herstellen, aangezien het niet haar bedoeling was om alle ambtshalve pensioenen onder het toepassingsgebied van de soepelere cumulregeling te brengen. De categorie van gerechtigden werd daarom geherformuleerd. De gunstige regeling werd voorbehouden aan ambtenaren met een rustpensioen die vóór de leeftijd van 65 jaar ambtshalve op rust werd gesteld 'wegens leeftijdsgrens'. De regeling werd retroactief van toepassing vanaf 1 januari 2013.

De Raad van State had echter al van bij het ontwerp opmerkingen bij deze formulering. Inhoudelijk was de

bepaling immers identiek aan de eerder door het Grondwettelijk Hof vernietigde versie.

Opnieuw werd de situatie aangekaart bij het Hof en voor de tweede keer volgde het Hof de stelling van de verzoekers. 'De bepaling werd dan wel geherformuleerd, de nieuwe bepaling brengt geen enkel nieuw gegeven naar voor op basis waarvan het oordeel inzake de ongrondwettigheid zou kunnen worden herzien'. Het verschil in behandeling blijft ook in de nieuwe regeling bestaan.

De betrokken artikelen 7 en 8 van de wet van 18 december 2015 worden daarom geschorst. In principe moet het Grondwettelijk Hof een uitspraak doen over de grond van de zaak binnen de 3 maanden na een schorsingsarrest.

Bron

GwH 21 april 2016, nr. 54/2016

Zie ook

- Wet van 18 december 2015 betreffende de assimilatie van een periode van non-activiteit van bepaalde leden van de geïntegreerde politie voor de loopbaanvoorwaarde om met vervroegd pensioen te vertrekken, betreffende de cumulatie met een pensioen van de publieke sector, betreffende het gewaarborgd inkomen voor bejaarden en betreffende de pensioenen van het vliegend personeel van de burgerlijke luchtvaart, BS 24 december 2015.
- GwH 30 oktober 2014, nr. 158/2014

Garantiemaatregelen uittredingsregeling werknemersstelsel overgenomen voor de ambtenarenpensioenen

De vorige regering, de regering Di Rupo, verstrengde al de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen vanaf 2013. Dat zorgde voor problemen voor mensen met een gemengde loopbaan die vóór de aankondiging van de pensioenhervorming in een uittredingsregeling zaten en na afloop daarvan vervroegd met pensioen zouden kunnen gaan. Hun uittredingsregeling zou aflopen zoals voorzien, maar door de hervorming voldeden ze plots niet meer aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden om vervroegd met pensioen te kunnen gaan. Tussen het aflopen van de uittredingsregeling en de datum van het vervroegd pensioen ontstond er dus een 'pensioengat'.

Het pensioengat van Mijnheer Van Geel

Dat was onder andere het geval voor mijnheer Van Geel. Mijnheer Van Geel had er een gemengde loopbaan op zitten. Hij was begonnen als vast benoemd ambtenaar, maar ruilde deze baan in voor een tewerkstelling in de privé-sector. Vóór de aankondiging van de pensioenhervorming bevond hij zich in een uittredingsregeling. Na afloop daarvan zou hij zijn vervroegd pensioen kunnen opnemen.

Toen mijnheer Van Geel op 21 februari 2014 60 jaar werd, wou hij met ingang van 1 maart 2014 op pensioen gaan. Maar door de pensioenhervorming voldeed hij niet meer aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden om op die datum met pensioen te gaan. Hij zou moeten wachten tot 2016, wanneer hij 62 jaar werd en aan de voorwaarde van een loopbaan van 40 jaar zou voldoen. Intussen liep zijn uittredingsmaatregel af en zou hij dus in een pensioengat vallen.

Om te vermijden dat sommige mensen door de hervorming in de problemen zouden komen, had de Regering Di Rupo garantiemaatregelen uitgewerkt. Maar voor mijnheer Van Geel brachten die geen volledig soelaas. Voor de ambtenarenpensioenen waren de garantiemaatregelen namelijk enkel voorzien voor personen die in een uitstapregeling voor ambtenaar zaten. Aangezien mijnheer Van Geel zijn loopbaan als werknemer beëindigd had, golden de maatregelen niet voor zijn ambtenarenpensioen. Mijnheer

Ombudsmannen **Tony Van Der Steen** (l) en **Jean Marie Hanneke**: "De pensioendiensten hebben nu een formele beleidsuitspraak die toelaat de nodige souplesse aan de dag te leggen en zullen dit ambtshalve uitvoeren bij alle gekende dossiers. Wie benadeeld werd door de garantiemaatregelen van de hervorming kan ook een herzieningsaanvraag indienen bij zijn pensioendienst."

Van Geel diende hierover een klacht in bij de Ombudsman Pensioenen.

De bedenkingen van de Ombudsman Pensioenen bij de garantiemaatregelen

De Ombudsman stelde vast dat de garantiemaatregelen enkel voorzien waren voor het pensioenstelsel waarin de loopbaan eindigt. Gepensioneerden met een gemengde loopbaan (ambtenaar-werknemer) die hun loopbaan

eindigden als werknemer en die een garantiemaatregel genoten voor hun werknemerspensioen moesten hierdoor soms enkele jaren verder leven zonder hun ambtenarenpensioen te kunnen opnemen. Verder merkte de Ombudsman Pensioenen op dat de garantiemaatregelen weliswaar verschillend waren in de privé-sector en in de openbare sector, maar dat het verschil niets te maken had met de eigenheid van de pensioenstelsels. Het ging immers om garantiemaatregelen voor personen die al vervroegd waren uitgetreden. De Ombudsman constateerde ook dat de Federale Pensioendienst (FPD – de pensioendienst bevoegd voor de werknemerspensioenen) een soepele houding had aangenomen en de garantiemaatregelen uit de openbare sector – weliswaar zonder uitdrukkelijke wettelijke bepaling hieromtrent – overnam voor de werknemerspensioenen.

De Ombudsman Pensioenen dicht het pensioengat

De Ombudsman Pensioenen kaartte deze problematiek aan in zijn jaarverslag 2014 en riep de bevoegde instanties op om bij wijzigingen in de wetgeving meer rekening te houden met de invloed van de in één pensioenstelsel genomen overgangsmatregelen op de andere pensioenstelsels – zeker voor een garantiemaatregel. Deze oproep viel niet in dovemansoren. Minister van Pensioenen Bacquelaine gaf de opdracht om voor de ambtenarenpensioenen ook een garantiemaatregel toe te passen voor personen met een uittredingsregeling in het werknemersstelsel. De pensioendiensten hebben nu een formele beleidsuitspraak die toelaat de nodige souplesse aan de dag te leggen en zullen dit ambtshalve uitvoeren bij alle gekende dossiers. Wie benadeeld werd door de garantiemaatregelen van de hervorming kan bovendien een herzieningsaanvraag indienen bij zijn pensioendienst.

De Ombudsdienst Pensioenen

Wie klachten heeft over zijn of haar Belgisch wettelijk pensioen als werknemer, zelfstandige, ambtenaar of over de werking van een Belgische pensioendienst, kan terecht bij de Ombudsdienst Pensioenen. Alle verzoeken krijgen het gepaste gevolg en de Ombudsdienst streeft altijd naar de beste oplossing.

De Ombudsdienst Pensioenen behandelt geen vragen om informatie. Die worden doorgestuurd naar de bevoegde pensioendienst. Ook klachten die niet eerst werden voorgelegd aan de pensioendienst, worden doorgestuurd.

**Ombudsdienst
Pensioenen**

CONTACT
Ombudsdienst Pensioenen
 WTC III
 Simon Bolivarlaan 30 bus 5
 1000 Brussel

telefoon: 02 274 19 80
fax: 02 274 19 99
mail: klacht@ombudsmanpensioenen.be
website: www.ombudsmanpensioenen.be

Rijksdienst voor Pensioenen wordt ruime 'Federale Pensioendienst'

Op 1 april 2016 werd de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) omgedoopt tot Federale Pensioendienst (FPD). Alle opdrachten en alle personeelsleden van de Pensioendienst van de overheidssector (PDOS) werden op dat moment overgedragen aan de Federale Pensioendienst. Later komen daar nog andere taken bij.

Integratie

Het beheer van verschillende pensioenstelsels wordt samengebracht binnen eenzelfde bestaande instelling: de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP). Bedoeling is om de organisatiestructuur van de federale administratie te optimaliseren.

De samenvoeging van de administratieve diensten biedt aanzienlijke schaalvoordelen. In het kader van de ‘rationalisering van de bezetting’ van de Zuidertoren kon de RVP voldoende ruimte vrijmaken om de PDOS te huisvesten, waardoor een opportuniteit ontstond om de bevoegdheden samen te brengen binnen één enkele instelling.

De Pensioendienst voor de overheidssector (PDOS) wordt dus geïntegreerd in de RVP. Sinds 1 april 2016 worden de pensioenen van de overheidssector beheerd binnen de RVP, die voortaan ‘Federale Pensioendienst’ (FPD) zal heten. De nieuwe benaming geeft aan dat de bevoegdheden van de pensioendienst worden uitgebreid tot andere pensioenstelsels dan het pensioenstelsel voor de werknemers en het stelsel van de inkomensgarantie voor ouderen. Die administratieve vereenvoudiging zal symbolisch ook gestalte krijgen via een nieuwe grafische identiteit.

Uit de toelichting bij de wet blijkt dat de overheid onder andere wil inspelen op de nood aan één enkel aanspreekpunt voor de burger, vooral wanneer het om personen met een gemengde loopbaan gaat.

Overdracht

Alle opdrachten en alle personeelsleden van de PDOS worden overgedragen. Op 1 april werden de actieve statutaire en contractuele personeelsleden van de PDOS overgedragen naar de FPD mét hun verworven rechten. De lijst van de betrokken personeelsleden wordt vastgesteld bij Koninklijk Besluit. De vastbenoemde personeelsleden van de PDOS worden aangesloten bij de pool der parastatalen, zoals dat al het geval was voor de vast benoemde RVP-personeelsleden. Dat betekent dat de rustpensioenen van dat personeel voortaan ten laste komen van die pool, en dus niet langer ten laste zijn van de staatskas. De pool der parastatalen neemt op de datum van de overdracht ook de lopende rustpensioenen ten laste die werden toegekend aan gewezen personeelsleden van de PDOS of van de Administratie der Pensioenen (dit is de voorganger van de PDOS).

Juridisch wordt alleen de PDOS ontbonden. De rechtspersoonlijkheid van de RVP verandert dus niet en er is dan ook geen enkele wijziging in de functiebeschrijving van de administrateur-generaal van de RVP.

Bijkomende opdrachten

Op 1 januari 2017 volgt de overdracht van de pensioenopdrachten van de Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels (DIBISS). Het gaat om de opdrachten van

de DIBISS inzake de lokale pensioenen en het beheer van de gemeenschappelijke sociale dienst. Ook de aan deze opdracht verbonden personeelsleden zullen overgedragen worden.

De overleg- en onderhandelingsorganen eigen aan de overheidssector blijven bevoegd voor de reglementering van de pensioenen van de overheidssector.

Ook de overdracht van de pensioenopdrachten van HR Rail zal plaatsvinden op 1 januari 2017, maar zonder personeelsoverdracht. Op dit moment gaat het om de overdracht van de pensioenopdrachten van HR Rail, met uitzondering van de materiële betaling, waarvoor HR Rail bevoegd zal blijven overeenkomstig een protocol dat op 10 juli 2015 werd ondertekend. Mogelijks komen daar in de toekomst nog andere opdrachten bij.

De wet van 18 maart 2016 herneemt de bepalingen over de administratieve organisatie van de RVP, maar actualiseert ze wel:

- de adviesbevoegdheid van het beheerscomité op het vlak van de pensioenreglementering voor werknemers blijft behouden;
- de bevoegdheid van het beheerscomité inzake personeelsbeheer wordt uitgebreid tot de overgedragen personeelsleden;
- de bevoegdheid van de raad voor de uitbetaling van de voordelen wordt uitgebreid tot de pensioenen van de overheidssector.

Uit het bijhorend commissieverslag blijkt dat die reorganisatie ook gepaard gaat met de oprichting van een specifiek beheerscomité voor de momenteel door de RVP beheerde aanvullende pensioenen, en met de integratie van het beheerscomité dat bevoegd is voor de pensioenge-relateerde opdrachten van de DIBISS.

Financiering

De Federale Pensioendienst is een openbare instelling van sociale zekerheid. De uitkeringen ten laste van die dienst hebben verschillende bronnen van financiering. In het

commissieverslag geeft men een overzicht, per type van uitkering en per pensioenstelsel:

- de financiering van de werknemerspensioenen gebeurt met verschillende bijdragen en door het globaal financieel beheer van de werknemers;
- de betaling van de zelfstandigenpensioenen wordt verzorgd door het globaal financieel beheer – sociaal statuut zelfstandigen;
- het gewaarborgd inkomen en de inkomensgarantie voor ouderen komen ten laste van de staat;
- de door de RVP betaalde tegemoetkomingen voor personen met een handicap komen ten laste van de staat;
- de uitgaven voor de door de RVP beheerde aanvullende werknemerspensioenen geschieden met de inkomsten eigen aan dit stelsel;
- de pensioenen en andere voordelen van de overheidssector ten laste van de staatskas worden gefinancierd met diverse dotaties van de staat.

Gespecialiseerde diensten

Er is geen sprake van een bijkomende harmonisatie van de verschillende pensioenstelsels in de reglementering of in de financiering. De overleg- en onderhandelingsorganen eigen aan de overheidssector blijven bevoegd voor de reglementering van de pensioenen van de overheidssector. Binnen de Federale Pensioendienst blijven gespecialiseerde diensten belast met de toepassing van de regels voor de werknemerspensioenen enerzijds en de pensioenen van de overheidssector anderzijds. Daarnaast staan er ook gespecialiseerde diensten binnen de FPD verder in voor de toepassing van de reglementering voor de betaling van de zelfstandigenpensioenen en het beheer van de inkomensgarantie voor ouderen.

De wetgever koos voor een autonome wet. Het zou niet opportuun geweest zijn om allerlei bepalingen in te voegen in de bestaande teksten, zoals het KB nr. 50 of de oprichtingswet van de PDOS.

Het resultaat is één organieke wet over de Federale Pensioendienst die alle opdrachten (de huidige opdrachten van de RVP, de overgedragen opdrachten van de PDOS, de DIBISS en HR Rail), de volledige administratieve organisatie van de instelling en de bepalingen over de begroting en de financiering bundelt. Dankzij die aanpak geeft de wetgever een totaalbeeld van de FPD.

Uiteraard voorziet de wetgever in overgangsbepalingen om te voorkomen dat er een juridisch vacuüm ontstaat. Het gaat hier bijvoorbeeld om:

- het behouden van sommige uitvoeringsbesluiten die werden genomen krachtens bepalingen die worden opgeheven;
- het voorkomen van interpretatieproblemen, zoals het behoud van het mandaat van de administrateur-generaal van de PDOS als adjunct-administrateur-generaal van de Federale Pensioendienst.

In werking

Zoals aangegeven, treedt de wet van 18 maart 2016 globaal genomen in werking op 1 april 2016.

Sommige bepalingen treden op een ander moment in werking:

1. De naamswijziging van de RVP in FPD is voorafgaand aan de overdracht van de opdrachten en de personeelsleden van de PDOS ingegaan vanaf 31 maart 2016.
2. De ontbinding van de PDOS en de opheffing van de wet van 12 januari 2006 die de PDOS heeft opgericht, worden van kracht na de overdracht van de opdrachten en de personeelsleden naar de FPD op 1 april 2016. Daarom treden de opheffing van wet van 12 januari 2006 en de vereffening en ontbinding van de PDOS pas in werking op 2 april 2016.
3. De bepalingen die de overdracht van de opdrachten van de DIBISS, de beheerscomités van de DIBISS, de overname van de gerechtelijke procedures van de DIBISS met betrekking tot de overgedragen opdrachten, en de opheffing van een bepaling met betrekking tot de DIBISS, treden in werking op 1 januari 2017.
4. Ook de bepalingen die de overdracht van de opdrachten van HR Rail, de financiering van de pensioenen van HR Rail, de overname van de gerechtelijke procedures van HR Rail met betrekking tot de overgedragen opdrachten en bepaalde wijzigings- en opheffingsbepalingen die betrekking hebben op de pensioenen van HR Rail, treden logischerwijs pas in werking op 1 januari 2017.

Bron

Wet van 18 maart 2016 tot wijziging van de benaming van de Rijksdienst voor Pensioenen in Federale Pensioendienst, tot integratie van de bevoegdheden en het personeel van de Pensioendienst voor de Overheidssector, van de opdrachten "Pensioenen" van de lokale en provinciale sectoren van de Dienst voor de Bijzondere socialezekerheidsstelsels en van HR Rail en tot overname van de gemeenschappelijke sociale dienst van de Dienst voor de Bijzondere socialezekerheidsstelsels, BS 30 maart 2016.

Een blik op de rustpensioenen doorheen de geschiedenis van de sociale zekerheid

DEEL 3 De rustpensioenen

In onze vorige nummers van InfoPensioenen (12 en 13) gaf Valérie Flohimont ons al een kijk op het ontstaan van de sociale zekerheid, de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de werkloosheidsverzekering. In dit derde deel gaat ze dieper in op de rustpensioenen.

Zoals op veel gebieden zijn de ambtenaren voorlopers op het vlak van pensioenen. De eerste rustpensioenen dateren van in de tijd van de Romeinen, toen de militairen na een loopbaan in trouwe dienst van het leger van het Rijk landerijen en een 'villa' (een hoeve, een landelijk domein) kregen toegewezen om in hun behoeften te voorzien. Wanneer de landerijen stilaan opraakten, kende de keizer een geldbedrag toe. Met een sprong in het verleden kunnen we zeggen dat deze traditie van een betaling aan het einde van de loopbaan, een beloning voor bewezen diensten, zich heeft voortgezet.

... *Wanneer werd het rustpensioen echt een recht?*

Tot aan de Franse Revolutie was de toekenning van rustpensioenen volledig afhankelijk van de willekeur van de vorst. In zoverre de hoge functies van de Staat door personen van de 'hogere klasse' (edelen of later rijke burgers) werden uitgeoefend, die geld noch bestaansmiddelen nodig hadden, werd deze praktijk niet betwist. De misbruiken van het systeem en de komst, direct na de Franse Revolutie, van ambtenaren uit de minder gegoede klassen kondigden het einde van de absolute willekeur aan. In 1794 werd het Franse decreet van 3-22 augustus 1790 betreffende de pensioenen, gratificaties en andere nationale vergoedingen van toepassing verklaard in België. Dat decreet handhaafde de idee van vergoeding voor bewezen diensten aan de natie – een gedachte die men ook nadien nog zal terugvinden in de Belgische wet van 21 juli 1844 op de burgerlijke en kerkelijke pensioenen. Dat decreet stelde precieze voorwaarden voor de toekenning van het pensioen om de willekeur van de politieke macht aanzienlijk te kunnen beperken. Naast de bedoelingen van de wetgever die zijn

weergegeven in de preambule van het decreet, bepaalde artikel 1: "De Staat moet de diensten bewezen aan de maatschappij vergoeden, wanneer ze door hun omvang en duur deze blijk van erkentelijkheid verdienen. De natie moet aan de burgers ook de prijs betalen voor de offers die ze aan het openbaar nut hebben bewezen."

... *Werden in die wet van 21 juli 1844 ook al de criteria vastgelegd voor de berekening van het rustpensioen?*

In 1815, terwijl België onder Nederlands bestuur staat, bepaalt het besluit van 14 september 1814 van Prins Willem van Oranje-Nassau betreffende de burgerlijke pensioenen de voorwaarden voor de toekenning van de pensioenen aan de ambtenaren. Hoewel dit besluit ons terugbrengt naar een periode van vóór de Belgische onafhankelijkheid, is het ondenkbaar dit niet te vermelden, want dat besluit bevat alle basisbeginselen van onze wet van 21 juli 1844 op de burgerlijke en kerkelijke pensioenen: het begrip pensioen als vergoeding voor diensten bewezen aan de Staat, de berekening van het pensioen in zestigsten, de gemiddelde wedde van de laatste drie jaar als refertewedde voor de berekening van het pensioen, het relatieve plafond van het pensioen gelijk aan 2/3 van de refertewedde, het absolute plafond gelijk aan 6 000 frank.

... *Hoe kwamen die criteria tot stand?*

Toen de wetgever in 1844 de pensioenstelsels van de ambtenaren trachtte te uniformiseren – er bestonden destijds verschillende regelingen naargelang van de korpsen en ministeries – verhulde hij daarbij niet dat hij zijn inspiratie haalde uit het Nederlandse besluit van 1814. Het is evenwel onthutsend vast te stellen dat de wetgever niet altijd uitlegt waarom hij deze of gene bepaling overnam of een andere wijzigde. Toen hij aldus het zestigste aannam om het pensioen van de ambtenaren te berekenen, verklaarde de wetgever niet waarom hij die keuze maakte, behoudens

Wie is Valérie Flohimont?

Valérie Flohimont is doctor in de rechten aan de KU Leuven, gespecialiseerd in sociaal recht.

Ze is professor aan de faculteit rechten aan de universiteit van Namen en leidt het interdisciplinair onderzoekscentrum Vulnérabilités et Sociétés. Ze

is ook lid van de groep ACTO (accès to care & therapeutic optimisation) waar ze samenwerkt met de collega's van de faculteit geneeskunde. Ze coördineert bovendien ook de afdeling Responsabilité sociétale des entreprises van de groep NaGRIDD. Die verschillende activiteiten en haar deelname aan verschillende wetenschappelijke raden en comités bieden haar de kans favoriete domeinen met elkaar te verbinden: de sociale zekerheid, welzijn op het werk, psychische risico's en hulpverlening.

een verwijzing naar het besluit van 1814. Toen daarentegen de wetgever besliste dat de refertewedde werd berekend op de gemiddelde wedde van de laatste vijf jaar (en niet van de laatste drie jaar), verklaarde hij openlijk dat het zijn bedoeling was 'vriendjespolitiek' tegen te gaan en zo te vermijden dat sommige ambtenaren, vrienden van politieke besluitvormers, op het einde van hun loopbaan in zeer goed betaalde functies zouden worden benoemd, enkel en alleen om een hoger pensioen te genieten!

Zodoende verklaarde Osy (die een amendement had ingediend om de berekening van de refertewedde op de laatste tien jaar van de loopbaan te brengen), tijdens een op zijn minst geanimeerde en kleurrijke discussie, het volgende: "Mijne heren, uit de opmerkingen die tijdens de algemene bespreking werden gemaakt is gebleken welke grote nadelen verbonden zijn aan het berekenen van het pensioen op de gemiddelde wedde van de laatste drie jaar. U weet, mijne heren, dat ambtenaren, om een zo hoog mogelijk pensioen te krijgen, zich zeer vaak op het einde van hun loopbaan in een meer winstgevend betrekking van weliswaar lagere rang hebben laten benoemen dan in die waarin ze tewerkgesteld waren."

Werden mannen en vrouwen beoordeeld op basis van dezelfde criteria?

Een ander belangrijk element van de wet van 1844 is zeker het feit dat de pensioenleeftijd gelijk is voor mannen en vrouwen en dat over die situatie blijkbaar geen betwisting bestond. Ongetwijfeld moet men zich afvragen hoeveel vrouwelijke ambtenaren destijds tewerkgesteld waren in het openbaar ambt... Helaas maken de beschikbare statistieken van die periode blijkbaar geen onderscheid op basis van het geslacht!

En hoe zat het met de verschillen tussen ambtenaren en werknemers?

Voor de werknemers lag de situatie inzake pensioenen helemaal anders. De eersten met een behoorlijke sociale wetgeving in 1844 waren de zeelieden die onder Belgische vlag voeren. Wat de andere categorieën werknemers betreft, zagen we terzelfder tijd dat de wetgever bij de besprekingen over de erkenning van de maatschappijen voor onderlinge bijstand verkoos om de activiteit van de kassen te beperken tot de dekking van de risico's in verband met ziekte en ongevallen. De kassen die pensioenen toekenden waren dus verplicht daarmee op te houden indien ze wettelijke erkenning wilden genieten. Inzake pensioenen riep de regering liever een algemene pensioenkas in het leven en moedigde ze de vrije verzekering via individueel sparen aan. Het systeem van de vrije verzekering inzake pensioenen bleek evenwel ondoeltreffend. De wetgever besliste dus de voorkeur te geven aan een systeem van gesubsidieerde vrije verzekering door de algemene pensioenkas te vervangen door de algemene spaar- en lijfrentekas (ALSK) en door individuele storting aan te moedigen, met name door een Staatssubsidie die werd toegekend in verhouding tot het persoonlijke spaarbedrag. Was dat al een verplichte verzekering?

Na de eerste wereldoorlog, in 1924, besliste de wetgever van een gesubsidieerde vrije verzekering over te stappen naar een verplichte verzekering, althans voor arbeiders met lage inkomens. De pensioenen werden gefinancierd met forfaitaire persoonlijke bijdragen, patronale bijdragen en staats tussenkomst. Net zoals voor de ambtenaren was de pensioenleeftijd van de arbeiders vastgelegd op 65 jaar, zonder onderscheid van geslacht. Daarentegen verschilde het pensioenbedrag voor mannen en vrouwen. Deze laatste ontvingen minder dan hun mannelijke collega's. Het begrip gezinshoofd, het idee dat de man meer verdient en een langere loopbaan heeft (hij bevalt niet), het a priori

dat hij beter en meer werkt waren destijds schering en inslag en werd weerspiegeld in de sociale wetgeving.

... *Tot dan was er dus alleen sprake van een verzekering voor arbeiders en ambtenaren. En de bedienden?*

Enkele maanden later, in maart 1925, nam de wetgever een gelijkwaardige wet aan voor de bedienden. In tegenstelling tot de arbeiders werden de bedienden onderworpen aan de verplichte verzekering, ongeacht het bedrag van hun loon, en de betaalde persoonlijke bijdragen waren evenredig aan het loon (en niet forfaitair zoals het geval was voor de arbeiders). Een ander algemeen bekend verschil met de arbeiders en de ambtenaren is dat de pensioenleeftijd verschildte volgens het geslacht. De mannen namen hun pensioen op 65 jaar, zoals andere beroeps categorieën, terwijl de vrouwen op 60 jaar moesten vertrekken. Dit verschil tussen mannen en vrouwen leidde tot enkele debatten in het parlement maar de wetgever was van mening dat de vrouwen in elk geval hun werk op veel jongere leeftijd verlaten, ofwel omdat hun echtgenoot voldoende verdiende, ofwel omdat deze hen dwong alle activiteiten stop te zetten aangezien hij alle nodige capaciteiten had om zijn gezin te onderhouden. Gelet op de huidige debatten kan ongetwijfeld worden gesteld dat al in die tijd zowel arbeiders als bedienden een systeem van vervroegd pensioen genoten waardoor ze vijf jaar vóór de wettelijke pensioenleeftijd konden vertrekken...

... *Was er ook een verzekering voor zelfstandigen?*

Vanaf 1924 konden zelfstandigen zich vrij verzekeren voor het pensioen en werden ze onderworpen aan de bepalingen van de wet van 1924 voor de arbeiders. Daar het systeem weinig bijval kende en het aantal behoeftige bejaarde zelfstandigen toenam, trachtte de wetgever de minst begoede zelfstandigen aan een verplicht verzekeringssysteem te onderwerpen, zoals het bestaande systeem voor de arbeiders. Maar de zelfstandigen hielden aan hun vrijheid en zagen de inmenging van de Staat in hun zaken met lede ogen aan. Overigens was het opgerichte systeem ingewikkeld en helemaal niet aangepast aan de zelfstandigen en meer bepaald aan de “economische en psychologische kenmerken van de middenstand”. Bijgevolg kende het stelsel dat door de wet van 14 juli 1930 werd ingevoerd een complete mislukking en in 1937 besliste de wetgever elke verwijzing naar de zelfstandigen uit de wet te verwijderen. In tegenstelling tot wat men zou kunnen denken, was het

niet zozeer de wetgever die zich niets aantrok van de zelfstandigen, maar zijn het de zelfstandigen zelf die in de eerste helft van de 20ste eeuw hun autonomie wilden behouden en de overheid op afstand hielden.

... *Bleven die verschillen ook bestaan na de Tweede Wereldoorlog?*

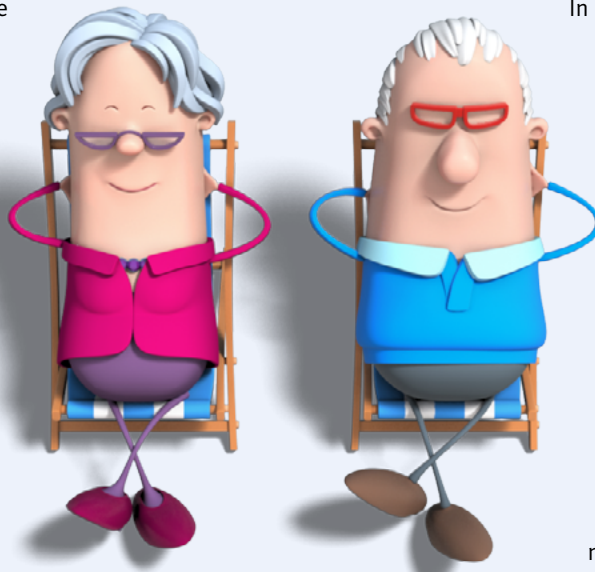
Na verloop van tijd evolueerde de toestand, alle beroeps categorieën samen genomen. In 1944 bracht de officiële oprichting van de sociale zekerheid een belangrijke kentering in de geschiedenis van de pensioenen tweeweg. Het was met name de bedoeling van de wetgever aan werknemers en zelfstandigen een sociale bescherming te bieden (*supra*) en de pensioenen van de werknemers op een behoorlijk niveau te tillen, namelijk “50% van het gemiddelde loon van de werknemers.” Overigens verzwakte de zin voor zelfstandigheid en autonomie van de middenstand en binnen bepaalde grenzen waren de zelfstandigen bereid tot en zelfs vragende partij van een tussenkomst van de Staat in hun socialezekerheidsstelsel. De jaren 50 werden dus gekenmerkt door nieuwe wetbepalingen inzake pensioenen, waaronder de invoering van een specifieke wetgeving voor zelfstandigen. Het financiële evenwicht en de complexiteit van de pensioensystemen baarden de overheid heel wat zorgen...

In dat stadium waren arbeiders en bedienden nog altijd onderworpen aan afzonderlijke wetten die niettemin een relatief parallelle ontwikkeling kenden. In die periode werden de pensioenstelsels geregeld rondom principes die wij vandaag ook kennen: pensioenleeftijd, loopbaanduur, referteloon, gezinssituatie. Wat het pensioen van de arbeiders betreft stellen we vast dat toen de wetgever in 1955 besliste het bedrag van het gezinspensioen op 75% van het referteloon te brengen, die keuze werd gemotiveerd door de berekening van het pensioen van de ambtenaren. In het commissierapport verklaarde de wetgever: “Een van de grootste verdiensten van het ontwerp (...) ligt in het feit dat het ingegeven is door de regeling die voor de overheidsambtenaren werd getroffen om voor te stellen het pensioen van de arbeiders op 75% van het gemiddelde loon van de loopbaan te brengen. Jarenlang reeds wordt in arbeiderskringen een merkelijke verbetering van het pensioen geëist, in die zin dat de arbeiders uit de privé-sector en die uit de overheidssector wanneer zij met pensioen gaan op gelijke voet zouden worden behandeld. Dit beginsel van de verdelende rechtvaardigheid heeft indruk gemaakt op de Regering, die gemeend heeft op die edelmoedige idee de grondslag te vestigen van het ontwerp dat aan het parlement ter bespreking wordt voorgelegd.”

In de praktijk zal alleen het gezinspensioen op 75% van het refereteloon worden gebracht. Het pensioen voor alleenstaanden bleef om financiële redenen behouden op 60%.

... Hoe zat het toen met de verschillen tussen de arbeiders en de ambtenaren?

Het refereteloon van de arbeiders werd nog lang niet op dezelfde grondslag berekend als de referetewedde van de ambtenaren. Het pensioen van de arbeiders werd berekend op het gemiddelde loon van een loopbaan bepaald op 45 jaar terwijl, zoals we hebben gezien, het pensioen van de ambtenaren werd berekend op de gemiddelde wedde van de laatste vijf loopbaanjaar. In 1957 harmoniseerde de wetgever het stelsel van de bediendepensioenen om het op één lijn te brengen met dat van de arbeiderspensioenen, met de bedoeling gelijkaardige stelsels te creëren voor alle werknemers. Ten slotte werden arbeiders en bedienden aan dezelfde wet onderworpen vanaf 1 januari 1962, en in 1967 wordt koninklijk besluit nr. 50 aangenomen dat we thans kennen.

dat pas zijn volledige waarde krijgt ingeval ze er niet in zijn geslaagd het verwachte vermogen bijeen te vergaren". Concreet komt deze keuze erop neer dat de zelfstandigen verplicht werden hun rustpensioen op te bouwen ofwel via de aanwending van een onroerend goed, ofwel door het afsluiten van een levensverzekering, of nog door het afsluiten van een wettelijke pensioenverzekering. De sociale bijdragen stonden in verhouding tot de inkomsten van de zelfstandigen en waren geplafonneerd. Voor het deel van de inkomsten dat het plafond overschreed, waren geen bijdragen meer verschuldigd. De pensioenleeftijd was dezelfde als die van de werknemers, 60 jaar voor de vrouwen en 65 voor de mannen.

In 1963 hervormt de wetgever het pensioenstelsel van de zelfstandigen om financiële redenen en omdat het aantal zelfstandigen daalde – terwijl dat soort activiteit moest worden aangemoedigd – en omdat “vanuit juridisch technisch oogpunt (...) het pensioenstelsel in overeenstemming moest worden gebracht met de wijzigingen die recent aan de pensioenstelsels van werknemers zijn aangebracht, om een harmonieuze regeling van de gemengde loopbanen mogelijk te maken.”

... Kwamen de zelfstandigen daar ook aan bod?

Terzelfder tijd evolueerde de mentaliteit van de zelfstandigen. De Hoge Raad voor de Middenstand aanvaardde de oprichting van een veralgemeend pensioenstelsel voor zelfstandigen “op voorwaarde dat het pensioen als een laatste redmiddel wordt beschouwd dat pas zijn volledige waarde krijgt ingeval het individu er niet in is geslaagd het verwachte vermogen bijeen te vergaren; men zou zich veel eerder moeten houden aan een minimumpensioen dat, hoewel het niet als vitaal kan worden beschouwd, niettemin iets meer zou zijn dan een eenvoudige aanvulling.” De wetgever sloot zich derhalve bij het standpunt van de middenstand aan. In 1957, toen de eerste echte pensioenwet voor zelfstandigen werd aangenomen, was hij van mening dat “het verplichte en veralgemeende pensioen met betrekking tot de zelfstandigen een laatste redmiddel moet zijn

... Toch groeiden de pensioenstelsels almaar dichter naar elkaar toe?

Later evolueerden de verschillende pensioenstelsels (werknemers, ambtenaren, zelfstandigen) voort op basis van terugkerende motiveringen: het systeem vereenvoudigen, waken over het financieel evenwicht van de sector en de leefbaarheid van de pensioenstelsels waarborgen, de stelsels harmoniseren. Die argumenten speelden een rol bij alle parlementaire voorbereidingen die aan de basis lagen van de opeenvolgende hervormingen. Inzake harmonisering kunnen we de zogenaamde wet Mainil (Wet houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen) onderstrepen. Die werd aangenomen in 1984 en was gericht op de harmonisering van de pensioenstelsels, zoals haar naam aangeeft. De regering was immers van mening dat de pensioenstelsels niet meer categorie per categorie

konden worden behandeld en dat naar meer convergentie tussen werknemers, ambtenaren en zelfstandigen moest worden gestreefd met het oog op de samenhang van de sector. Concreet veralgemeende de wet Mainil de cumulatierregels, stelde ze algemene voorschriften vast inzake toegelaten arbeid voor gepensioneerden, uniformiseerde ze de indieningstermijnen van de pensioenaanvragen, enz. In 1996, ter gelegenheid van de zogenaamde ‘modernisering van de sociale zekerheid’, wilde de wetgever de leefbaarheid van de pensioenstelsels waarborgen door de aanname van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels. Als het ware als een terugkeer in de geschiedenis, besliste de wetgever op dat ogenblik de wettelijke pensioenleeftijd van mannen en vrouwen gelijk te schakelen voor alle beroepscategorieën en vast te stellen op... 65 jaar.

De volgende hervormingen die werden ingezet in december 2011 liggen in de lijn van deze duidelijke tendens naar convergentie van de stelsels. Vermelden we onder andere de harmonisering van de vervroegde pensioenen,

de afschaffing van bepaalde preferentiële loopbaanbreuken voor de ambtenaren (door ze echter te handhaven vanaf de 48ste, loopbaanbreuk van het rollend personeel van de NMBS uiteraard!), de verlenging van de periode voor de berekening van de refertewedde in het openbaar ambt, de vermindering van de gelijkstellingsmogelijkheden van de loopbaanjaren. Deze hervormingen volgen elkaar op en er zitten zeker nog belangrijke wijzigingen aan te komen, als we de wil van de huidige regering en het rapport van de Commissie 2020-2040 voor de hervorming van de pensioenen mogen geloven. Sinds de totstandkoming van de regering 2014-2019 zijn al stappen gezet maar het is voorbarig die nu al in een historisch perspectief te plaatsen, enerzijds omwille van hun onvolledigheid (tal van bepalingen moeten nog worden aangenomen), anderzijds rekening houdend met het feit dat de regering zopas het Nationaal Pensioencomité heeft opgericht en dat we vandaag nog niet voldoende afstand kunnen nemen. Feit is dat in de geschiedenis van België de opeenvolgende regeringen altijd blij hebben gegeven van een bijzondere gehechtheid aan werkcommissies over de pensioenen... Of hun werk altijd tot succes heeft geleid, is dan weer een ander debat!

Overzicht relevante wetgeving

16 maart – 31 mei 2016

Koninklijk besluit van 13 maart 2016 tot uitvoering van artikel 16, eerste lid, 1), van de wet van 24 oktober 2011 tot vrijwaring van een duurzame financiering van de pensioenen van de vastbenoemde personeelsleden van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten en van de lokale politiezones, tot wijziging van de wet van 6 mei 2002 tot oprichting van het fonds voor de pensioenen van de geïntegreerde politie en houdende bijzondere bepalingen inzake sociale zekerheid en houdende diverse wijzigingsbepalingen voor het jaar 2018.

(BS 21 maart 2016)

Wet van 18 maart 2016 tot wijziging van de benaming van de Rijksdienst voor Pensioenen in Federale Pensioendienst, tot integratie van de bevoegdheden en het

personeel van de Pensioendienst voor de Overheidssector, van de opdrachten “Pensioenen” van de lokale en provinciale sectoren van de Dienst voor de Bijzondere socialezekerheidsstelsels en van HR Rail en tot overname van de gemeenschappelijke sociale dienst van de Dienst voor de Bijzondere socialezekerheidsstelsels.

(BS 30 maart 2016)

Wet van 21 april 2016 houdende diverse bepalingen Binnenlandse Zaken – Geïntegreerde politie (Hoofdstuk VIII. – Wijziging van de wet van 30 maart 2001 betreffende het pensioen van het personeel van de politiediensten en hun rechthebbenden).

(BS 29 april 2016)